

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของการศึกษา

เมืองเชียงใหม่นับได้ว่าเป็นศูนย์กลางความเจริญของภูมิภาคล้านนามาแต่อดีต จึงเป็นจุดรวมของอารยธรรม ศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรม ซึ่งหลงเหลือไว้ให้คนในปัจจุบันได้สัมผัสจากวิถีชีวิตของชนพื้นถิ่น พิธีกรรม รวมถึงสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ซึ่งมีมาแต่อดีตกาลอันสามารถแสดงวิวัฒนาการจากยุคสมัยต่าง ๆ สกulpture ศิลปะท้องถิ่น ตลอดอายุ 700 ปีของเมืองเชียงใหม่อันนำภาคภูมิไว

ตลอดระยะเวลา 700 ปี มีเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมายกับเมืองเชียงใหม่ ทั้งความเจริญและเสื่อมสภาพตามภาวะการสืบทอดของเหตุการณ์บ้านเมือง ในภาวะการสืบทอดของปัจจุบัน อันมีการพัฒนาความเจริญในทางวัตถุไปอย่างรวดเร็ว โดสไม่ได้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความเจริญอันก่อตัวขึ้นจากความเป็นตัวเองของเมือง รวมทั้งการไม่ได้ให้ความสำคัญต่อสิ่งแสดงความเจริญในอดีต ก่อให้เกิดสถาปัตยกรรมสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ อันมีคุณค่าถูกละเลยไม่ได้รับการดูแลที่ตีมาเป็นเวลานานพอควร จนโบราณสถานสำคัญ ๆ ของเมืองเกิดความทรุดโทรม เสื่อมสภาพ ในปัจจุบันเริ่มมีกลุ่มองค์กรหรือบุคคลที่ใฝ่ฝันถึงความสำคัญของสิ่งเหล่านี้ ได้มีการศึกษาอย่างจริงจังขึ้นบ้างแล้ว อันเป็นผลดีต่อทั้งชาวเชียงใหม่และประเทศชาติ

แนวคูเมืองเชียงใหม่อันประกอบไปด้วยคูเมือง กำแพงเมือง และประตูเมืองนับได้ว่าเป็นโบราณสถานอันมีคุณค่าต่อการรักษาเอาไว้ เนื่องจากเป็นองค์ประกอบอันสำคัญของเมืองคูเมือง และกำแพงเมืองเป็นแนวแสดงอาณาเขตของเมืองเชียงใหม่ แนวการเชื่อมต่อระหว่างภายในเมืองซึ่งนอกกับชั้นในโดยผ่านประตูเมือง และยังแสดงออกถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตได้ดียิ่งด้วย แต่จากการถูกละเลยและไม่ให้ความสำคัญต่อแนวคูเมืองในสมัยที่ผ่านมา ทำให้สภาพของแนวคูเมืองเสื่อมโทรมลง จากการใช้ที่ดินอย่างขาดระเบียบ กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตลอดรอบแนวคูเมือง การทำลายโบราณสถานโดยตรงเพราะความรู้เท่าไม่ถึง การขาดนโยบายที่แน่นอน รวมทั้งลักษณะสังคมที่เปลี่ยนไป สภาพเศรษฐกิจอันก่อให้เกิดการรุกฉวย การพยายามก่อประโยชน์ส่วนตนโดยไม่รู้ว่าจะได้ส่งผลเสียต่อส่วนรวมไปอย่างไรบ้าง เช่น การเกิดสภาพ

แวดล้อมที่ไม่ดีทั้งทางด้านภูมิทัศน์ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง มลภาวะทางน้ำ ทางคมนาคม ทางเสียง ความสิ้นสะเทือน รวมถึงบรรยากาศและลักษณะเฉพาะของเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อมโทรมลง และยังเป็นการทำลายคุณค่าของโบราณสถานไปอย่างน่าเสียดาย

การจะอนุรักษ์และรักษาโบราณสถานและสภาพแวดล้อมที่ดีของบริเวณแนวคูเมืองเชียงใหม่ จำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก แต่เพื่อแลกกับสภาพแวดล้อมที่ดีอันส่งผลโดยตรงต่อประชาชนชาวเชียงใหม่ จึงจำเป็นต้องสร้างภาพพจน์ การมองเห็นสิ่งปัญหาและที่ดินต่อประชาชนชาวเชียงใหม่ด้วยตรงเพื่อการร่วมมือกันแก้ปัญหา ซึ่งจะส่งผลดีในทางอ้อมอีกมากมาย นอกเหนือจากสภาพแวดล้อมที่ดีซึ่งเป็นผลรวมระหว่างการอนุรักษ์คุณค่าของโบราณสถาน ก่อประโยชน์ทางสภาพแวดล้อมและเศรษฐกิจที่ควบคู่กัน ดังตัวอย่างเช่น เป็นตัวอย่างในการพัฒนาสำหรับโบราณสถานที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน การชื่นชมซึ่งมีผลต่อระดับจิตใจและความสำนึกในคุณค่าของผู้อยู่และผู้มาเยือน การสามารถใช้เป็นที่ศึกษาโบราณสถาน รวมถึงสำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยวอันเป็นรายได้หลักของประเทศชาติ จึงเป็นเรื่องที่คุ้มค่าต่อการศึกษาหาแนวทางพัฒนา และลงทุนพัฒนาให้เป็นองค์ประกอบที่ดีของการพัฒนาของความเจริญยุคใหม่ของเมืองเชียงใหม่และประเทศไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาความสัมพันธ์ของแนวคูเมือง กำแพงเมือง ประตูเมือง พื้นที่เกี่ยวเนื่องระหว่างวิวัฒนาการของเมืองเชียงใหม่กับโครงสร้างเมืองในอดีต

2. ศึกษาสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปบริเวณแนวคูเมืองเชียงใหม่ และพื้นที่เกี่ยวเนื่อง

3. ศึกษาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับบริเวณแนวคูเมืองเชียงใหม่ และพื้นที่เกี่ยวเนื่องโดยเน้นถึงปัญหาสภาพแวดล้อมทางกายภาพและผังเมือง

4. หาแนวทางและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาด้านผังเมืองในพื้นที่ศึกษา อันได้แก่

- ปัญหาของการขาดแนวทางการพัฒนาเมืองที่สัมพันธ์กับเขตโบราณสถาน
- ปัญหาการใช้ที่ดินและกิจกรรมที่เกิดขึ้นบริเวณแนวคูเมือง ซึ่งขัดแย้งกับคุณค่า

และบทบาทของโบราณสถานอันควรอนุรักษ์ไว้

- ปัญหาทางด้านภูมิทัศน์ (ความสุนทรีย์)
- ปัญหาทางด้านมลภาวะ
- แนวทางพัฒนาสภาพแวดล้อมและพัฒนาโบราณสถานเพื่อประโยชน์สูงสุด

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตโดยพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษา คือ คูเมือง กำแพงเมือง ประตูเมืองเชียงใหม่ บริเวณโดยรอบ ซึ่งอยู่ติดกับคูเมือง กำแพงเมือง ประตูเมืองไปจนถึงพื้นที่รอบนอกออกไปซึ่งมาเกี่ยวข้องกับและส่งผลกระทบต่อแนวคูเมือง เช่น ถนนซึ่งตัดผ่าน เขตสถานที่สำคัญและโบราณสถานที่อยู่ติดหรือมีความต่อเนื่องกับแนวคูเมือง และพื้นที่อื่น ๆ ที่มีความต่อเนื่องสัมพันธ์และส่งเสริมซึ่งกันและกัน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ศึกษา

สภาพแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วยคุณสมบัติที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ กิจกรรม (ACTIVITY) วัตถุ (THINGS) และสถานที่ (PLACE) โดยทำการศึกษาในรายละเอียดบริเวณแนวคูเมืองทั้งสี่ด้าน เพื่อทราบถึงสภาพแวดล้อม ปัญหาและแนววิสัยการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมแนวคูเมือง เพื่อวางแนวทางการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและการใช้ประโยชน์บริเวณแนวคูเมือง

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบประวัติศาสตร์ความสำคัญลักษณะดั้งเดิม จนถึงปัจจุบันของบริเวณแนวคูเมือง
2. ทำให้ทราบความสัมพันธ์ของคนต่อแนวคูเมือง
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นต่อแนวคูเมืองและพื้นที่ศึกษา
4. ได้หาแนวทางในการพัฒนาแนวคูเมืองเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและโบราณสถานอย่างมีระบบ
5. ทำให้เกิดแรงกระตุ้นในระดับความสำคัญต่อสภาพแวดล้อมที่ดีของบริเวณแนวคูเมือง และสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้
6. เป็นประโยชน์สำหรับการศึกษา และการพัฒนาสำหรับโครงการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา เช่น โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน โครงการอนุรักษ์โบราณสถาน โครงการจัดระบบจราจร เป็นต้น

1.5 ข้อจำกัดในการศึกษา

1. ข้อมูลเบื้องต้นบางประเภทมีอยู่ไม่ครบถ้วน เพราะองค์การที่มีอยู่ไม่ได้รวบรวมไว้ และเป็นเรื่องยุ่งยากเกินกว่าที่ผู้ศึกษาจะรวบรวมเองได้ เช่น ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ นโยบายที่แน่นอนของรัฐ เป็นต้น
2. ข้อมูลบางประการ ที่ต้องสำรวจและสังเกตด้วยตนเอง ต้องอาศัยช่วงเวลาหรือช่วงฤดูกาล ซึ่งต้องใช้เวลายาวนานจึงเลือกเฉพาะช่วงเวลาที่สำคัญต่อการศึกษาเท่านั้น เช่น ช่วงเทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง เป็นต้น
3. ผู้ศึกษาไม่ได้สำรวจการศึกษาทางด้านสถาปัตยกรรมมาก่อน การมองหรือชี้แนะปัญหาจึงชี้แนะในเชิงนโยบายเท่านั้น ไม่สามารถแปรเป็นรูปลักษณะทางกายภาพได้อย่างเด่นชัด